



PRE - GOLD

THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS BOARD

DARASA LA TANO - KNEB 2021

KISWAHILI: LUGHA



Muda: Saa 1 dakika 40

Soma vifungu vifuatavyo. Vina nafasi 1 mpaka 15. Kwa kila nafasi umepewa majibu marne. Chagua jibu lifaalo zaidi kati ya yale uliyopewa.

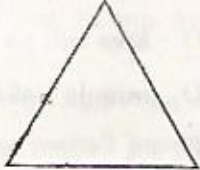
Nchini 1 makabila 2 mno. Makabila 3 huhitilafiana sana katika tamaduni zao. Kuna 4 kuwa tamaduni zao zina ustaarabu mwingi 5 uliokita mizizi. Jambo la 6 ni kuwa 7 tofauti hizi, wote huheshimiana kama wakenya na kila 8 humuamini mwenziwe. Kutofautiana 9 tamaduni zao hakujaleta pingamizi 10 katika harakati zao za kila siku.

- | | | | |
|---------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|
| 1. A. petu mna | B. kwetu mna | C. mwetu mna | D. yetu mna |
| 2. A. nyingi | B. mengi | C. mingi | D. haba |
| 3. A. hizi | B. hii | C. hawa | D. haya |
| 4. A. wale wanayoshikilia | B. wale wanaoshikilia | C. yale yanaoshikilia | D. zile zinashikilia |
| 5. A. na | B. wa | C. ya | D. za |
| 6. A. ibura | B. kawaida | C. aghalabu | D. sababu |
| 7. A. ingawaje | B. licha ya | C. zaidi ya | D. kwa ajili ya |
| 8. A. mmoja yapo | B. mmoja kwao | C. mmoja wao | D. mmoja wake |
| 9. A. kwa | B. katika | C. kwenye | D. na |
| 10. A. yoyote | B. vyovyote | C. chochote | D. zozote |

Kutolewa na 11 kwa elimu ya bure katika shule za msingi kote nchini, kutawawezesha wanagenzi wengi kupata mwanga na 12 na kutoka 13 giza totoro lililokuwa limetanda nchini. Heko kwa serikali kwa 14 15 ambalo limekuwa kikwazo cha maendeleo ya jamii na nchi.

- | | | | |
|--------------------|----------------|-----------------|----------------|
| 11. A. kufanikisha | B. kufanikio | C. kufanikishwa | D. kufanikia |
| 12. A. kuzindukana | B. kuzindukiwa | C. kuzinduka | D. kuzindusha |
| 13. A. kwenye | B. kati ya | C. na | D. kwa |
| 14. A. kutambaza | B. kutambua | C. kutambulisha | D. kutambuliwa |
| 15. A. hii janga | B. hili janga | C. hiyo janga | D. hizi janga |

Kutoka swali 16 hadi 30, jibu kila swali kulingana na maagizo uliyopewa.

16. Jana _____ wali kwa nyama.
A. tumekula
B. tulikula
C. tutakula
D. tunakula
17. Akisami $\frac{1}{4}$ huitwa
A. robo
B. theluthi
C. nusu
D. moja kwa nne
18. Tumia kivumishi '-enye' kwa usahihi:
Nyoka _____ alinitisha si mkubwa.
A. wenye
B. lenye
C. yenye
D. mwenye
19. Magari _____ yameanguka majini.
A. nyingine
B. jingine
C. ingine
D. mengine
20. Hili ni umbo lipi?
- 
- A. Pia
B. Mche
C. Duara dufu
D. Pembe tatu
21. Kamilisha methali ifuatayo:
Damu ni nzito kuliko.
A. maji
B. moto
C. mfupa
D. nyama
22. Msemo 'kupiga mguu' maana yake ni
A. kulalia miguu
B. kucheza uwanjani
C. kwenda kasi
D. kutembea kwa miguu

2

23. Jibu maamkizi yafuatayo:
Salaam aleikum
A. sijambo
B. aleikum salaam
C. marahaba
D. asante
24. Andika tarakimu 77,777 kwa maneno
A. Elfu mia saba sabini na saba na sabini na saba.
B. Elfu sabini na saba, mia saba sabini na saba.
C. Elfu sabini mia saba sabini na saba.
D. Elfu saba na sabini na saba.
25. Tumia '-ote' kwa usahihi:
Nguo _____ zitaoshwa.
A. wote
B. lote
C. yote
D. zote
26. Jaza pengo kwa usahihi:
Sijamwona Yusufu _____ jana.
A. tangu
B. kama
C. mpaka
D. toka
27. Tegua kitendawili kifuatacho:
Miti yangu haipandiki
A. Nyasi
B. Macho
C. Sufuria
D. Shimo
28. Andika wingi wa:
Mtoto mzuri amepata zawadi.
A. Vitoto vizuri vimepata mazawadi.
B. Watoto wazuri wamepata zawadi.
C. Watoto mzuri wamepata zawadi.
D. Mtoto wazuri wamepata zawadi.
29. Kanusha: Mti imeanguka.
A. Miti haijaanguka.
B. Miti haikuanguka.
C. Miti haikuanguka.
D. Miti haianguki.
30. Mtoto wa mtoto wangu ni
A. mjukuu
B. kitukuu
C. shemeji
D. mpwa

Uhasama dhidi ya simba na ng'ombe ulianza zama za kale kabla ulimwengu haujapata maarifa tuliyo nayo hivi leo. Wagombanao ndio wapatao ni methali ambayo haikusadifu wala kufua dafu kati ya hao sahibu wawili kwani baada ya ugomvi wao, walitengana kama ardhi na mbingu mpaka leo, kamwe hawapikiki katika chungu kimoja.

Siku moja, ndama na mwanasimba walikuwa wakicheza pamoja kwa furaha na bashasha. Wazazi walikwenda kuwinda lakini katika zile hekaheka za kucheza pamoja, ukazuka mkasa bin mkosi uliozaa balaa bin belua. Mwanang'ombe alimdunga mwanasimba kwa pembe. Ilikuwa ni ajali na ajali haina kinga wala kafara.

Alasiri ilipowadia, wazazi walirejea chengoni na kumkuta mwanasimba machozi kupukupu naye mwanang'ombe tumbo moto. Bila simile, mama simba akapashwa habari na mwanasimba. Wacha **achemke nyongo**, wacha pazuke taharuki na mtafaruku. Ng'ombe na mwanawe pale hapakuwafaa tena. Damu ina mzizimo wa kondoo mwenye manyoya haba. Alipopima uwezo wake mbele ya **malkia** wa wanyama, ng'ombe wakatundika maguu mabegani na kuchana mbuga. Haaoo! Wakatokomea hadi maskanini kwa binadamu kutafuta stara, nako ndiko aishiko mpaka leo.

31. Uhasama dhidi ya simba na ng'ombe ulianza
 A. siku zijazo
 B. kitambo
 C. siku za usoni
 D. hizi majuzi
32. Kwa nini ng'ombe na simba walitengana kama ardhi na mbingu? Kwa sababu ya
 A. umaskini mwingi.
 B. urafiki mkubwa.
 C. upendo wa dhati.
 D. ugomvi kati yao.
33. Nini kilichofanyikia wazazi walipoenda kuwinda?
 A. Mwanang'ombe alimdunga mwanasimba kwa pembe.
 B. Mwanang'ombe alimuua mwanasimba.
 C. Mwanasimba alimuua mwanang'ombe.
 D. Walipatwa na bahati mbaya ya maafa.
34. Wazazi walirejea nyumbani wakati upi?
 A. Usiku
 B. Alasiri
 C. Adhuhuri
 D. Asubuhi
35. Simba alipashwa habari zilizotokea na?
 A. Ng'ombe
 B. Ndama
 C. Jirani
 D. Mwanawe
36. Ni kweli kusema kuwa
 A. urafiki wa simba na ng'ombe ulidumu.
 B. simba alimuua ng'ombe.
 C. urafiki wa ng'ombe na simba uliisha.
 D. ng'ombe na mwanawe walizua uadui na binadamu.
37. Maana ya semi 'chemka nyongo' kulingana na taarifa ni
 A. changanyikiwa
 B. patwa na wasiwasi.
 C. furahi.
 D. kasirika.
38. Ng'ombe na mwanawe walitorokea wapi?
 A. Vichakani
 B. Majini
 C. Msituni
 D. Kwa binadamu
39. Simba aneitwa **malkia** wa wanyama, kuonyesha kuwa
 A. yeye ni hakimu wa wanyama.
 B. yeye ni kiongozi wa wanyama.
 C. yeye ni mama wa wanyama.
 D. yeye ni mlinzi wa wanyama.
40. Maana ya methali 'Ajali haina kinga wala kafara' kama ilivyotumika katika taarifa ni
 A. huwezi kuzuia ajali.
 B. usipojikinga utatoa kafara.
 C. unaweza kuzuia ajali.
 D. ajali ina kinga.

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali 41 mpaka 50.

Viazi ni aina ya vyakula vya mizizi. Kimoja ni kiazi. Kuna aina nyingi za viazi. Kwanza, ni viazi vitamu. Hivi huliwa sana katika nchi za joto kama hizi zetu za Afrika ya Mashariki. Viazi vyenyewe ni vitamu vivyo hivyo vinavyoitwa.

Viazi vitamu huliwa kwa kupikwa au kuchemshwa. Pia, huweza kugegetwa ama kutafunwa bila kupikwa. Upishi maarufu wa viazi ni kukokoswa. Yaani, hutwiwa chunguni au sufuriani, kisha kutiwa majini kiasi cha kutosha.

Huchemshwa kwa muda hadi ngozi yake ilainike kama samli. Chungu huepuliwa kisha viazi hupakuliwa na kuachwa vipigwe na upepo. Viazi hivyo huweza kuliwa kwa kitoweo chochote kama vile nyama, samaki, mboga au mchuzi. Pia, huweza kutafuniwa vizuri na kinywaji kama chai, uji au maziwa.

Aina nyingine ya viazi ni yugwa au jimbi. Pia, huitwa viazi vikuu. Hupikwa kwa kutokoswa kwenye maji au mafuta lakini huwezi kukigegata kikiwa kibichi. Viazi vingine ni mbatata. Wengine huviiita viazi viviringo au kiazi ulaya. Hivi havina ladha yoyote tamu lakini vinaliwa sana, tena kwa namna nyingi mno. Kwanza ni katika kitoweo chochote kama vile nyama, samaki au mboga. Huunga supu vizuri sana. Hutokoswa kwa kutiwa chumvi na mafuta na kuwa kitoweo. Aidha, hukakwa vipande bapa kama silesi ya mkate na kutengenezwa, kaukau, krisol kwa kimombo. Mapishi mengine ya mabatata ni kukatwakatwa mifano ya vidole na kukaangwa kwenye mafuta mengi. Baada ya kuiva, hutolewa kutoka kwa mafuta hayo mengi na hupakuliwa kwenye vijisahani ambapo baada ya kurashiarashia chumvi, nyanya na asali, huwa chakula kitamu kupindukia. Hiki ndicho chakula maalum walaji wa siku hizi mjini wamezoea.

Karoti ni aina nyingine ya kiazi. Zenyewe hutumika kama kiungo cha kachumbari, mchuzi ama huliwa mbichi. Viazi vitamu vinaweza kupandwa kwenye vichuguu, matuta au kwa njia kawaida ya kilimo cha sasa. Yugwa hulimwa mahali penye tope au penye maji mengi sana. Mbatata hupandwa mahali popote mradi pawe na mvua ya kutosha. Viazi vitamu ni chakula cha kuongeza nguvu mwilini. Majani ya mihogo yanaitwa **kisamavu**.

- | | |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>41. Katika taarifa hii, vimetajwa viazi aina ngapi?
A. Sita B. Tano
C. Tatu D. Nne</p> | <p>46. Vichuguu, matuta au sesa vinaweza kutumika kwa upanzi wa
A. karoti B. viazi vitamu.
C. mbatata D. yugwa</p> |
| <p>42. Aina maarufu ya upishi wa viazi karibu vyote ni
A. kutokoswa B. kukaangwa
C. kugegetwa D. kuchemshwa</p> | <p>47. Kisamvu ni majani ya
A. mipera B. mahindi
C. mgomba D. mihogo</p> |
| <p>43. Viazi vinavyostawi mahali penye tope huitwa
A. mabati B. karoti
C. yugwa D. viazi vitamu</p> | <p>48. Viazi vyote ni vyakula vya
A. majani B. matunda
C. nafaka D. mizizi</p> |
| <p>44. Kaukau pia huweza kuitwa
A. kripi B. viazi
C. mandondo D. vibanzi</p> | <p>49. Anayefanya kazi ya ukulima huitwa
A. mkalimani B. mkulima
C. mtafiti D. mlimi</p> |
| <p>45. Viazi vitamu huongeza
A. vitamini B. nguvu
C. maji D. madini</p> | <p>50. Taarifa hii inafaa kichwa gani bora?
A. karoti B. Viazi
C. Yugwa D. Chakula</p> |